

השפעת מלחמת חרבות ברזל על מצבם של בני משפחה מטפלים בזקנים

עדי הרקוביץ-אמיר | רותם נגר-אידלמן | ליטל ברלב | תמיר אילי | שירלי רזניצקי | מכון מאיירס-ג'וינט-ברוקדייל
רחל לדאני | אמיר טל | עמותת CareGivers Israel

הכנס ה-25 של האגודה הישראלית לגרונטולוגיה
12.9.24, ירושלים

נושאי ההרצאה

רקע

מטרות ושיטת המחקר

ממצאים מרכזיים

סיכום והמלצות

רקע

רקע

בני משפחה מטפלים: אינם אנשי מקצוע בתחום הבריאות והטיפול אך תומכים בבן משפחה, לרוב ללא תגמול כספי או שכר.

בישראל נכון לשנת 2019: 1.2 מיליון בני משפחה מטפלים, מהם כ-350,000 'מטפלים עיקריים' בבן משפחה זקן.

טיפול בבן המשפחה כולל מגוון **היבטים חיוביים**, כגון סיפוק, אחריות ומשמעות, ולצידם גם **קשיים ואתגרים**.

מחקרים מצאו קשר בין טיפול באדם אחר ובין **מצבם של בני משפחה מטפלים** במגוון תחומי חיים, כגון בריאות פיזית ונפשית, מצב תעסוקתי וכלכלי ויחסי משפחה.

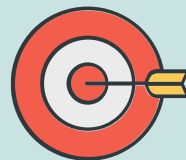
טיפול בבן משפחה במצבי חירום

תחושות העומס והאתגרים עימם מתמודדים בני משפחה מטפלים מועצמים בזמני חירום (רזניצקי ואח', 2020).

במלחמת "חרבות ברזל" **תחושות העומס החריפה מאוד** בקרב בני משפחה מטפלים, בין היתר בשל הפסקה בפעילויות של מסגרות פנאי ורווחה ועזיבתם של עובדים סיעודיים (נגר אידלמן ואח', 2024).

מטרות ושיטת מחקר

מטרות המחקר

1

להציג תמונת מצב
בתקופת מלחמת
חרבות ברזל בקרב בני
משפחה מטפלים
בזקן ($n=496$) לעומת
מי שאינם מטפלים
באחר ($n=604$)

2

להציג תמונת מצב
בתקופת מלחמת חרבות
ברזל בקרב בני משפחה
מטפלים בזקן לעומת
מטפלים באדם עם
מוגבלות ($n=99$)

3

לאפיין צרכים של בני
משפחה מטפלים בזקן
בתקופת מלחמת
חרבות ברזל ובמבט
עתידי למצבי חירום
אחרים

שיטת המחקר

המחקר התמקד בבני משפחה מטפלים ובאנשים שאינם מטפלים בגילי 18+.

מערך המחקר כלל שני רכיבים:

1. איכותני:

ריאיון וקבוצת מיקוד ($n=7$)
במטרה ללמוד מבני משפחה
מטפלים על אודות צורכיהם
והמענים שעמדו לרשותם בעת
המלחמה ולפתח את שאלון
המחקר.

ינואר 2024

2. כמותי:

סקר פאנל ($n=1224$) שמטרתו
ללמוד על אודות מצבם של בני
משפחה מטפלים בתקופת מלחמת
חרבות ברזל, בהשוואה למי שאינם
מטפלים באדם אחר.

פברואר-אפריל 2024

ממצאים מרכזיים

תמונת מצב: המטפל בזקן

בן המשפחה המטופל (תשובות מרכזיות, באחוזים)

בן המשפחה	%
הורה	62
סבא/סבתא	23

סיבות לטיפול (תשובות מרכזיות, באחוזים)

סיבה לטיפול	%
מחלה כרונית	25
פיזית/ניידות	21
שמיעה	16
קושי בפעולות יומיומיות	16

סוגי הטיפול (במידה רבה ורבה מאוד, באחוזים)

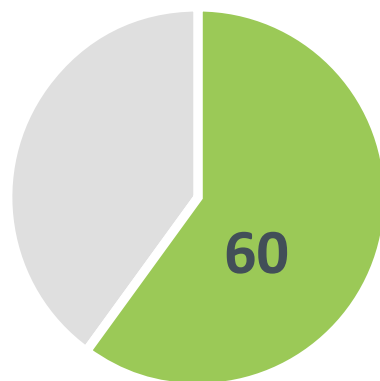
סוג הטיפול	%
תמיכה רגשית	65
עזרה אישית מעשית	63
הסעות	59
תיווך ומתן הסבר - חירום	43
תיווך ומתן הסבר - שגרה	40
עזרה במעברים	37
עזרה בטיפול רפואי	35
פעילות פנאי	35
טיפול אישי	20

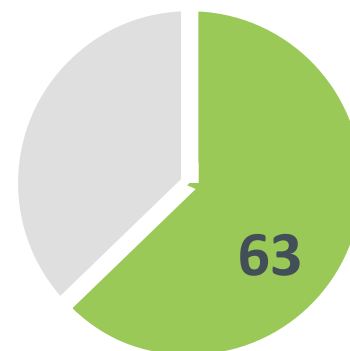

מתן העזרה מכביד עליך (במידה רבה ומסוימת, באחוזים)

מטפלים בזקנים

מטפלים באנשים עם מוגבלות

חוסן בחירום

השפעות המלחמה על מצב בריאותי, חברתי, כלכלי ותעסוקתי של המטפל (באחוזים)^א

הרעה במצבך	לא מטפלים	מטפלים בזקנים
מצב רגשי/נפשי	53	58
מצב כלכלי	33	40
בריאות פיזית	21	26
מצב תעסוקתי	21	25
מצב חברתי	21	25
קשר עם הקהילה	11	12
קשר עם בני משפחה	10	12

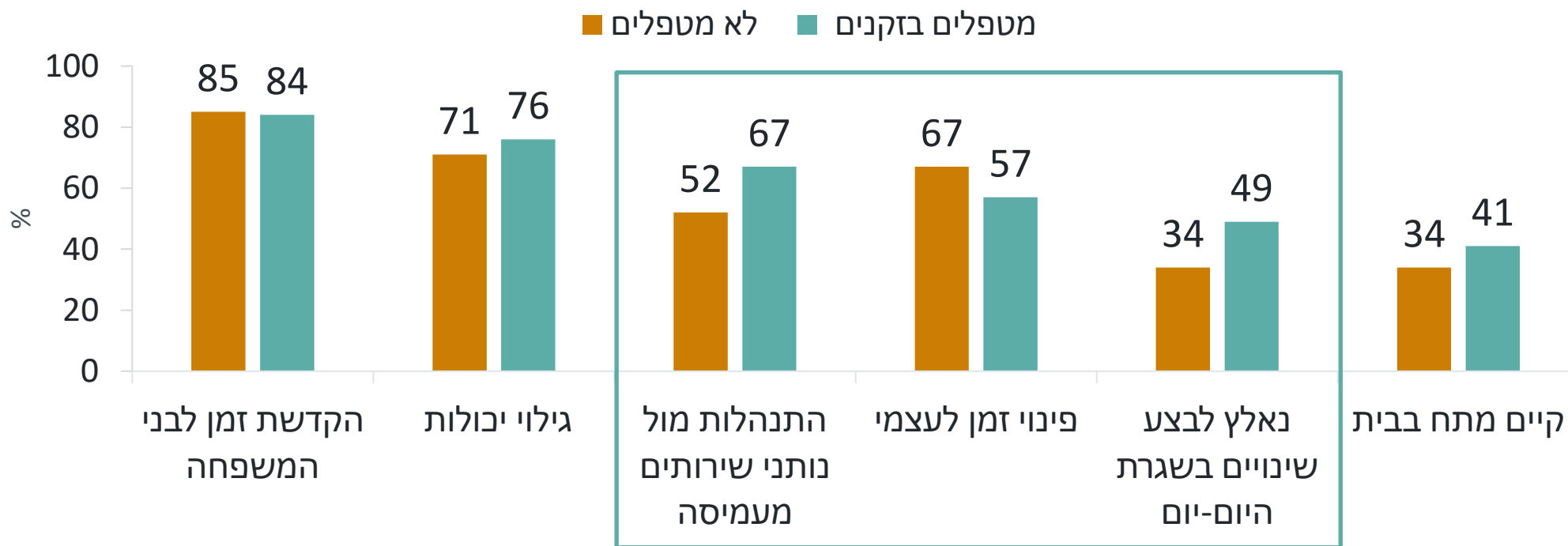
המלחמה משפיעה על כלל האוכלוסייה, אך באופן קשה יותר על מטפלים בזקנים

^א מי שציין שמצבו החמיר או החמיר מאוד לעומת המצב לפני המלחמה

תמונת מצב על אודות היבטים בחיי המטפל בזמן המלחמה (באחוזים)^א

היבטי חיים רבים יותר נפגעו בקרב מטפלים בזקנים לעומת לא מטפלים

^א מי שציין כי הוא די מסכים או מסכים מאוד

השפעות המלחמה על מצב בריאותי, חברתי, כלכלי ותעסוקתי של הזקן (באחוזים)^א

הרעה במצב המטופל	%
מצב רגשי/נפשי	58
התניידות בתוך/מחוץ לבית	47
בריאות פיזית	46
מצב חברתי/פעילויות פנאי	45
מצב כלכלי	25
קשר עם הקהילה שלו	22
מצב תעסוקתי	16
קשר עם בני משפחה	15

ההשפעה השלילית ביותר של המלחמה היא על המצב הרגשי/נפשי של הזקן

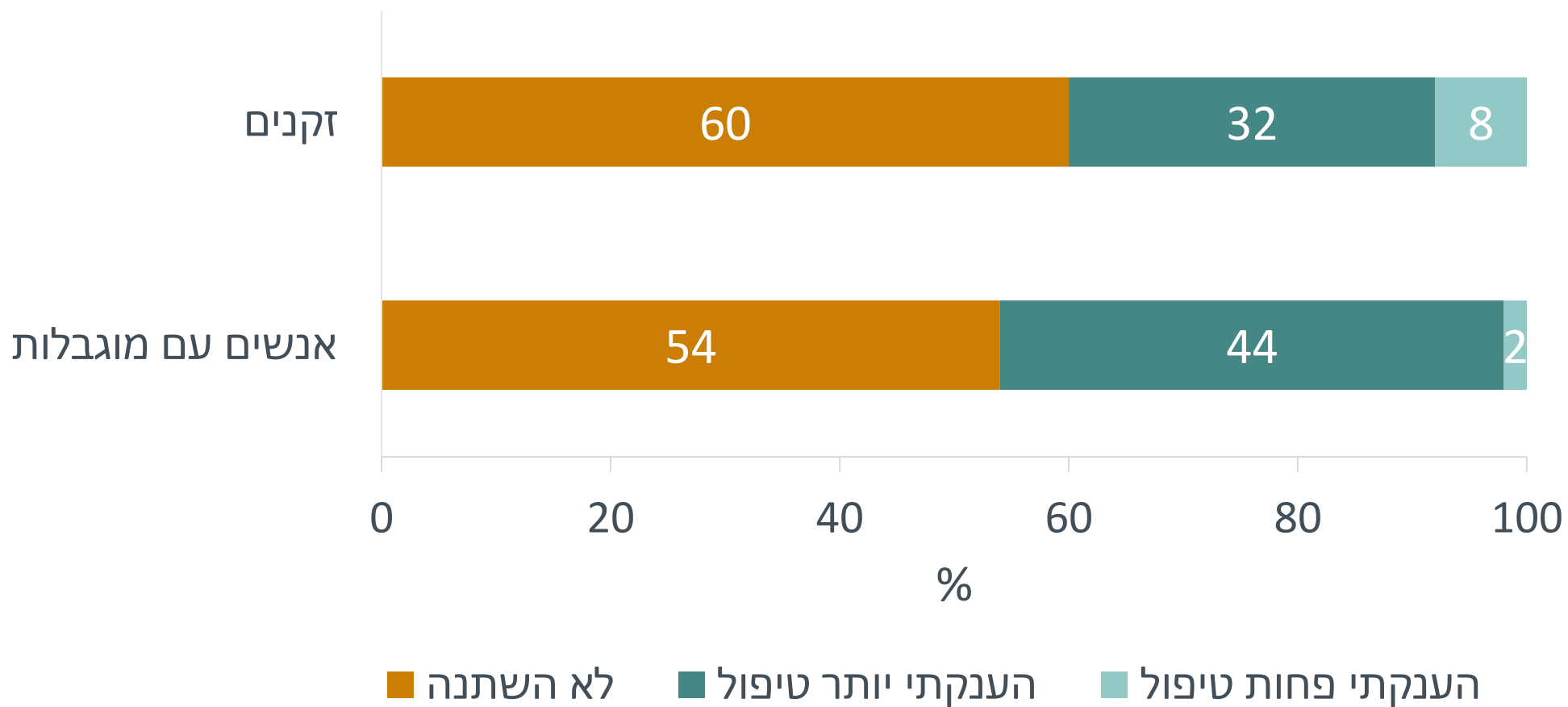
^א מי שציין שמצבו של המטופל החמיר או החמיר מאוד

צרכים ומענים בעת המלחמה

שינוי בהיקף הטיפול בזמן המלחמה (באחוזים)

סיבות לעלייה בהיקף הטיפול^א (באחוזים)

סיבה	%
הזדירות במצב הבריאותי/תפקודי	53
הזקן נזקק לסיוע שלא היה בעבר	47
קרובי משפחה אחרים סייעו פחות	36
אנשי הטיפול הרפואי/הסוציאלי הפחיתו את הטיפול	18
מטפל/ת בתשלום הגיע/ה פחות	18
סידור העבודה שלי השתנה - יותר זמן פנוי	15
השירותים המקומיים נסגרו/פעילותם הופחתה	13
פינוי/מעבר דירה זמני הגדיל את היקף הטיפול	4

^א ניתן היה לציין יותר מסיבה אחת ועל כן האחוזים אינם מסתכמים ב-100%.

במי המטפל נעזר בתקופת המלחמה (באחוזים)^

השירות	%
אתרים מקוונים לייעוץ ומידע (כל זכות, קשר)	20
מוקד לייעוץ ומידע	9
שירותי פנאי/הפוגה (נופשונים, מתנדב בזמן סידורים)	5
קו סיוע רגשי או נפשי	4
הדרכה פרטנית לכלים ומיומנויות לבני משפחה מטפלים	4
תמיכה רגשית או נפשית	4
חמ"ל חירום	3
סמינרים או הרצאות מקוונות לבני משפחה מטפלים	2
לא נעזרתי באף שירות	68

^ ניתן היה לציין יותר מסיבה אחת ועל כן האחוזים אינם מסתכמים ב-100%.

”

"התחושה היא שכל המערכות מתוחות עד הקצה, והן מנותבות לטובת המאמץ המלחמתי. שוכחים שיש פה עדיין לא מעט אנשים בעורף שנלחמים את מלחמתם שלהם. מרוב ייאוש אתה שואל האם יש בכלל טעם לנסות לפנות, מישהו ייתן לי את העזרה והסיוע? אתה מרים ידיים".

בן משפחה המטפל באימו

”

נושאים בהם היה חוסר במידע בתקופת המלחמה

(באחוזים)^א

ל-45% מן
המטפלים
היה חסר
מידע בנושא
אחד לפחות

נושא	%
לא היה חסר לי מידע	55
מיגון או הנגשה של מיגון	21
הנחה בתשלומי חשבונות	17
הנחיות להתנהגות בזמן המלחמה	12
הסעות	10
עובדי סיעוד זרים	9
ועדות הקשורות למוגבלות/בעיות רפואיות	6
דיור חילופי או פינוי	5
זכויות בתעסוקה	4
מסגרות דיור קבועות	2
חינוך ולימודים	2

^א אפשר היה לציין יותר מסיבה אחת, ועל כן האחוזים אינם מסתכמים ב-100.

מה יכול לעזור לעבור את תקופת המלחמה (באחוזים)^א

סוגי עזרה	%
תמיכה רגשית לזקן/לי	38
פעילות פנאי	27
תמיכה כלכלית לצורך הטיפול	26
ייעוץ מקצועי כיצד לתת מענה מותאם לזקן	23
זמן הפוגה עבורי כבן משפחה מטפל	20
אין לנו עניין או צורך במקורות עזרה	18
הסדרת זכויות המגיעות לי בעבודה כבן משפחה מטפל	16
עזרה בניהול וסנכרון התמיכות והמענים	16
חופשה בתשלום ממקום העבודה לצורך הטיפול	13
הסדרת תהליכים בירוקרטיים	11
פעילות חלקית/מלאה של מסגרות לימודים/תעסוקה	7

^א אפשר היה לציין יותר מסיבה אחת, ועל כן האחוזים אינם מסתכמים ב-100.

קשר בין מאפיינים חברתיים-כלכליים של המטפל להיבטי טיפול

מגדר

- בריאות פיזית
- לחץ
- דכדוך

קבוצת אוכלוסייה

- הנחיות התנהגות במלחמה
- מצב כלכלי
- מצב תעסוקתי

גיל המטפל

- מתח בבית (51-70)
- התנהלות עם נותני השירותים (18-35)

ותק בטיפול

- הנחיות התנהגות במלחמה (חדשים)
- בריאות פיזית (ותיקים)

סיכום והמלצות

עומס טיפולי: הטיפול מכביד על רוב המטפלים (60%); העומס הטיפולי גבר במלחמה - כשליש מן המטפלים מעניקים יותר טיפול מאז פרוץ המלחמה.

שינוי במצב מאז פרוץ המלחמה: מצבם של המטפלים והזקן החמיר בתחומי חיים שונים, בעיקר במצב הרגשי, הכלכלי (המטפלים) ובהתניידות בתוך/מחוץ לבית (הזקן).

סיוע: יותר משליש מן המטפלים חשו כי **תמיכה רגשית** עבורם או עבור הזקן הייתה יכולה לעזור להם בתקופת המלחמה.

מחסור במידע: 45% מן המטפלים ציינו כי היה חסר להם מידע כלשהו בתקופת המלחמה; 21% מן המטפלים ציינו כי היה חסר להם מידע בנושאי מיגון והנגשתו.

המלצות

- פיתוח שירותים פסיכולוגיים/רגשיים עבור המטפלים והזקנים – בשגרה ובחירום
- פיתוח קבוצות הדרכה למטפלים – למשל איך לייצר שגרה בזמן חירום
- הקמת מוקד ייעודי – מידע על מיצוי זכויות ושירותים קיימים לבני משפחה מטפלים
- פניות יזומות מצד גורמים ברשות המקומית/ממשלתיים לצורך סיוע בהיבטים הביורוקרטיים של הטיפול
- סיוע בתיווך כניסה לממ"ד; קידום מדיניות להנגשה של מרחבים מוגנים
- תמיכות במקום העבודה

תודה

brookdale.jdc.org.il